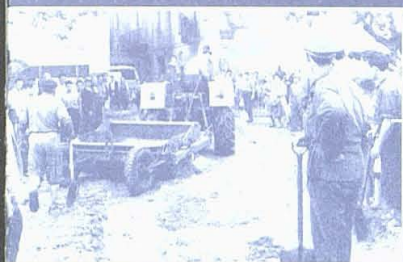

QUADERN DE
CULTURA
TRADICIONAL
I POPULAR

ANJUB

RIERADES HISTÒRIQUES

Aigua avall

ELS PRIMERS POLICIES

A CAMBRILS

VILAFORTUNY EN LA LLEVA
MILITAR DELS
MIQUELETS (1795)

Caixa Tarragona

EDITORIAL

Som d'una ciutat, és evident. Potser no estem del tot familiaritzats amb aquest adjectiu o fins i tot a més d'un no li agrada gens, però la realitat és ben clara i tossuda: Cambrils supera els 30.000 habitants i amb pocs anys pot esdevenir la tercera ciutat de la demarcació. Així està planificat. Aquest fet, molt lloat especialment per responsables polítics i econòmics del nostre municipi, no té aturador. Estem a punt per fer el gran salt i, sense cap veu que s'alcí en contra, passarem a convertir-nos en una ciutat gràcies a multiplicar per 3 la població en una sola generació i a ocupar urbanísticament potser el 25% del sòl del nostre terme municipal. Pel que sembla, això serà símptoma d'èxit.

El progrés va fent desaparèixer per sempre indrets lligats estretament a la memòria de molts cambrilencs i cambrilenques joves i grans que, durant generacions, han associat aquells espais amb una cosa tan potent com és el seu poble, part indissociable de la seva identitat. No estem parlant de monuments històrics, sinó de petits fragments de paisatge urbà o rural que acompanyaran per sempre aquelles persones que els van veure i viure. Alguns d'ells han desapa-

regut darrerament, i no parlem només d'elements bucòlics com aquella muntanyeta amb garrofers davant del mar a la zona de l'Ardiaca o aquell camí serpentejant i envoltat de basses a l'Horta, sinó també d'aquell mas rònc a tocar del desaparegut camí de Barenys o del pont de ciment de la carretera de Misericòrdia, per posar quatre dels molts exemples que ens vénen a la retina. Sovint quan passem per aquests indrets, avui "transformats", ens vénen flaxos de retalls de vida passats vora seu.

No es tracta de posar-nos melancòlics i enyorar temps que no tornaran, sinó més aviat d'intentar deixar testimoni escrit d'aquestes experiències viscudes que formen part també de la nostra identitat com a comunitat. Molt sovint, amb les persones que l'Anjub entrevista, es fa difícil seguir una conversa sense que en algun moment no s'hagi d'especificar de quin espai exacte es parla del terme o nucli urbà. Com un immens mosaic, cada petita història, com alguna de les que presentem en aquest *Quadern*, aporten dades valuoses per comprendre com van viure els nostres avantpassats i quins són aquells espais referents del nostre entorn en transformació.

ÍNDEX

PÀG.
4

Aigua avall. La rierada del 15 de setembre de 1762 i altres avingudes del segle XVIII a Cambrils

PÀG.
11

Els primers policies a Cambrils

PÀG.
16

Activitats de l'Anjub durant l'any 2005

PÀG.
18

Vilafortuny en la lleva militar dels miquelets (1795)

ANJUB

NÚMERO 7 • ANY 2006

CONSELL DE REDACCIÓ

Eva Sentís, Ester Rabasó,
Núria Ortoneda,
Jordi Moreno, Gerard Martí,
Marcel Blázquez, Manel Tarés

COL·LABORADORS

Roser Puig Tarrech
Josep Muñoz Castillo

CORRESPONDÈNCIA

Centre Cultural i Ocupacional
de Cambrils

C. de Sant Plàcid, 18-20
43850 Cambrils

E-mail: anjub@tinet.org
www.anjub.net

AMB EL SUPORT DE

Ajuntament de Cambrils

Diputació de Tarragona

Generalitat de Catalunya.
Departament de Cultura.
Centre de Promoció
de la Cultura Tradicional
i Popular Catalana

COL·LABORA

Revista Cambrils

IMPRIMEIX

Arts Gràfiques Saragossa, SL

CORRECCIÓ

Franc Prats

FOTOCOMPOSICIÓ I DISSENY

BLAUS

DIPÒSIT LEGAL

T-517/99

FOTOS DE PORTADA

Danys materials provocats per la
rierada del 29 de setembre de
1959 a Cambrils.

Tomàs Pallarès, policia municipal,
amb una moto Ossa

GRUP DE
RECERCA DE
CULTURA
TRADICIONAL
I POPULAR
DE CAMBRILS

Aigua avall

La rierada del 15 de setembre de 1762 i altres avingudes del segle XVIII a Cambrils

MANEL TARÉS LAGUNAS

La vila de Cambrils va ser erigida arran de la riera d'Alforja, a la seva riba dreta. Aquest emplaçament ha determinat part de la història de la vila, ja que els episodis de pluges fortes que de tant en tant s'hi esdevenen han produït desbordaments de diversa magnitud. Fins al moment, les referències més antigues de rierades al nostre municipi corresponen al segle XVIII i aquest article pretén recollir-les. Inclou així mateix la transcripció d'un text coetani que fa una descripció detallada i sentida de la rierada que va afectar el poble el 15 de setembre de 1762.

1 Vegeu BARRIENDOS (1999) per a una introducció a la disciplina de la climatologia històrica. Per a Tarragona vegeu ALBENTOSA (1982), que parla d'un període irregular, amb sequeres i pluges intenses, entre 1761 i 1790.

LES RIERADES

Les rieres, els barrancs i els torrents són cursos d'aigua intermitents característics dels paisatges de clima mediterrani, on les pluges acostumen a ser torrencials en determinades èpoques de l'any. Les rieres són cursos fluvials d'amplada considerable, a diferència dels barrancs i torrents, que són estrets, abruptes, profunds i generalment més curts. Les rieres, els barrancs i les caves (aquestes han anat desapareixent sota l'embranchida urbanitzadora del municipi) abunden en el paisatge cambrilenc: a banda de la riera d'Alforja, hi transcorren també la de Riudecanyes a ponent i la de Riudoms a llevant. En tot cas, el risc més gran el presenta la riera d'Alforja pel fet de passar a tocar de la població. I justament per aquesta raó, ens han arribat algunes dades dels desbordaments, malgrat que les altres rieres han patit tantes avingudes com la d'Alforja.

La irregularitat del clima mediterrani és la principal causa perquè les rieres i els barrancs portin un cabal considerable esporàdicament. Certes èpoques de l'any, en especial els primers mesos de tardor, són propícies perquè es produeixin

situacions meteorològiques favorables als aiguats intensos, com temporals de llevant o simplement nuclis tempestuosos deguts a una forta inestabilitat atmosfèrica. D'altra banda es coneix que el clima pateix oscil·lacions en les quals aquest es desvia del que hom normalment n'esperaria. Aleshores, la freqüència d'inundacions augmenta o bé s'incrementa la persistència de les sequeres. Pel que fa al segle XVIII, a Catalunya s'hi ha detectat un episodi de pluges intenses anomenat "oscil·lació Maldà", simultani a un increment de les sequeres i dels temporals de mar, entre 1760 i 1795 aproximadament, en el qual s'hi emmarquen les rierades de 1762 i 1766 a Cambrils.¹

La desforestació de les conques ajuda també a l'augment de cabal de les rierades. La rompuda de terres per a l'agricultura provoca que la coberta arbòria disminueixi i aquesta ja no sigui capaç de retenir l'aigua de la pluja cap al subsòl. En episodis de pluges intenses, la major part de l'aigua s'escola riera avall i, en conseqüència, el cabal que en baixa es fa més gran, i també els materials sedimentaris transportats. No disposem d'indícis directes que es produís aquest procés a la conca de la riera

d'Alforja, però és cert que durant el segle XVIII la comarca va viure un període de creixement de l'activitat agrària, en especial del conreu de la vinya, que va implicar el cultiu de noves terres. Una referència documental de l'any 1758 remarca la gran quantitat de sorra que cobria la llera de la riera d'Alforja i afirmava que "por hallarse llena de arena dicha Riera está tan levantada que excede al llano de dicha Villa",² situació potser una mica exagerada, però que ens dóna una idea de la planitud de la llera en aquella època. Al seu pas per la vila, les terres tocants a la riera eren molt vulnerables a les avingudes d'aigua i, per tant, el seu valor agrícola era ben escàs. Alguns textos de l'època semblen abonar aquesta idea del poc interès per aquests terrenys: el 1761 l'Ajuntament de Cambrils, en resposta a una omisió en una estadística oficial sobre béns municipals, es referia a un bocí de terra de "medio jornal inmediato á la Riera del término de la misma Villa, cuya denuncia se omitió en las respuestas". El motiu de l'omissió és la poca importància que se li donava a aquest tros, ja que "ordinariamente lo inunda la misma Riera".³

A l'hora d'avaluar les magnituds de les rierades es tenen en compte els efectes que aquestes han ocasionat: a vegades la riera baixa, però sense arribar a desbordar-se, mentre que d'altres vegades ha negat el poble i ha provocat danys considerables. Actualment les obres de canalització i millora del curs urbà de la riera han disminuït el risc de sobreiximent, però el perill persisteix latent, tal com va quedar palesat en la rierada del 1994.

RIERADES HISTÒRIQUES A CAMBRILS

La pèrdua de fonts documentals i la tipologia de les que es conserven referents a Cambrils no permet recuperar gaire informació sobre rierades, a diferència del que s'ha pogut realitzar en altres poblacions més grans.⁴ Les avingudes sense desbordament han quedat pràcticament obviades, mentre que les més catastròfiques acostumen a conservar referència escrita.⁵ És cert que caldria fer-ne un buidat documental exhaustiu, que hauria de permetre conèixer d'altres rierades més ordinàries, però les més importants dels darrers dos segles a Cambrils

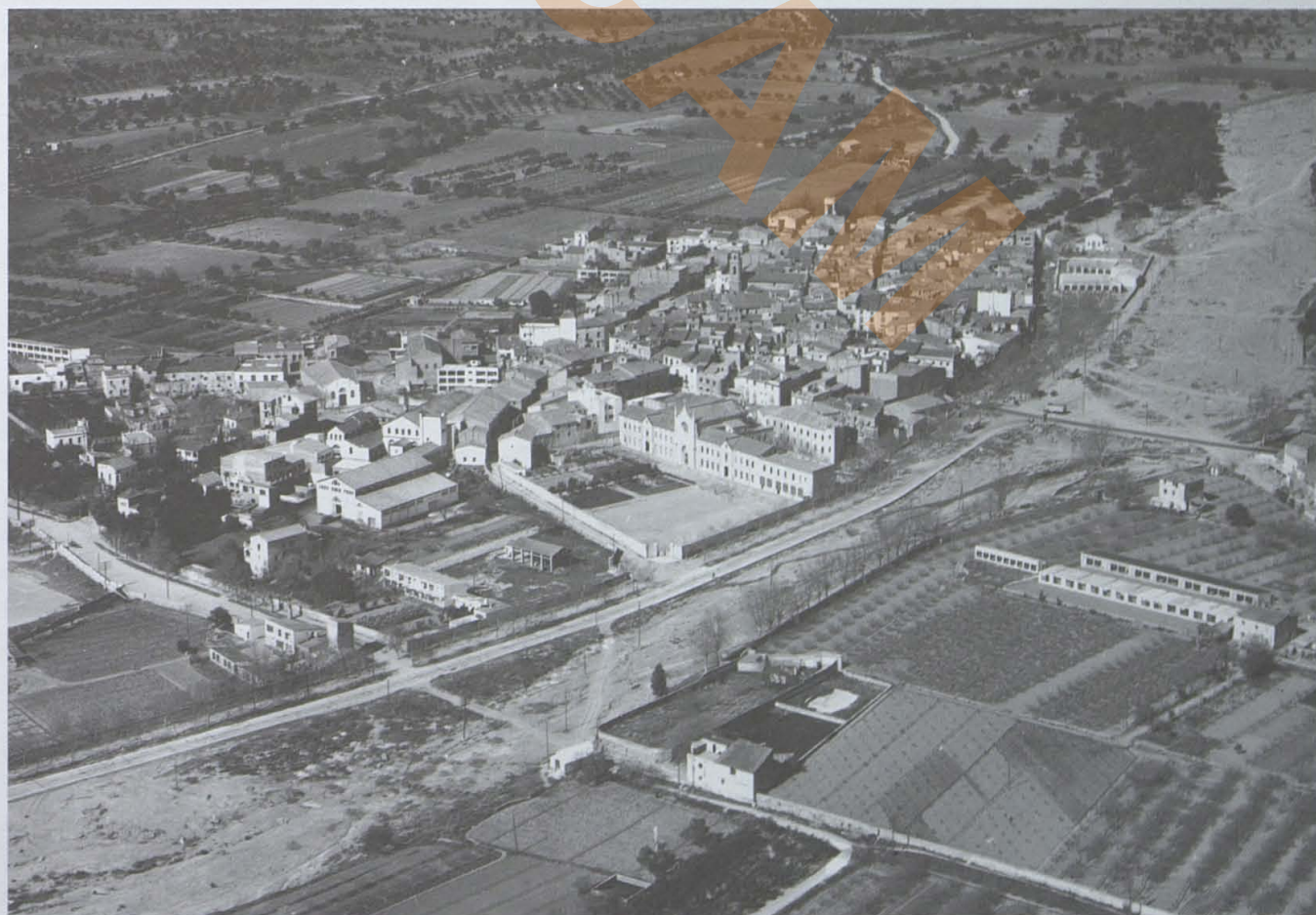
2 AMCAM, *Memorials* (1750-1799), 21/11/1758.

3 AMCAM, *Resposta a un qüestionari sobre béns municipals* (1760-1761).

4 Vegeu per exemple *BARRIENDOS i POMÉS* (1993) per a Mataró, i també *BARRIENDOS* (1999)

5 A vegades els documents poden sobreestimar els danys produïts per un desbordament per tal d'obtenir ajuts econòmics per part del govern [*BARRIENDOS i POMÉS* (1993), pàg. 31].

Imatge aèria del pas de la riera d'Alforja per Cambrils sense canalitzar cap a l'any 1950 FONT: ARXIU MUNICIPAL DE CAMBRILS

6 La referència és una nota al marge en el Cadastre de 1778 (AMCAM). La nota inclou l'església de la Mare de Déu de Gràcia.

7 Vegeu *IGLÉSIES* (1971), pàg. 17.

8 La vil·la romana de la Llosa, pàg. 52.

9 L'any 1739 els frares agustins arribaren a un acord amb l'ajuntament per fer efectiu el trasllat. Arxiu de la Corona d'Aragó, Reial Audiència – *Diversorum reg.* 216 f.245v-252v.

10 AMCAM. Llibre d'actes municipals (1706 – 1749) f.66a

11 Vegeu nota núm. 6. Des de l'abandonament del convent per part dels monjos agustins a finals de la dècada de 1730 l'habitaren alguns ermitans en solitari. AMCAM, *Actes municipals* (1750-1799).

12 L'actual carrer dels Immolats del Setge. AMCAM, *Memorials* (1750-1799), 17/11/1755. Els suplicants eren Cosme Pallegà, Pere Joan Roca i Miquel Berenguer.

13 AMCAM, *Memorials* (1750-1799), 21/11/1758.

14 La resposta al memorial va ser la següent: "Acuda el suplicante a los pies del Rey ó al Supremo Consejo de Castilla a solicitar el permiso que pide (...)" AMCAM, *Memorials* (1750-1799).

15 BERTRAN (1992), pàg. 102.

16 Les botigues de mar indicaven les casetes de pescadors que incloïen un petit magatzem per als ormejos, les xarxes i les mercaderies.

Danys materials provocats per la rierada del 29 de setembre de 1959 a Cambrils

FONT: ARXIU MUNICIPAL DE CAMBRILS

ja s'han apuntat en diverses ocasions. En efecte, l'estudi de J. Bertran dedicat al segle XIX conté diverses referències a episodis meteorològics severos, com inundacions, pedregades i sequeres. També J. Salceda ha realitzat un recull de les principals rierades a Cambrils: les més importants des del segle XIX han estat la del 15 d'octubre de 1831 (Santa Teresa, que s'emportà diverses cases del raval de Gràcia⁶), el 20 d'octubre de 1866 (Santa Irene), el 23 de setembre de 1874 (Santa Tecla, que s'emportà cases i ponts⁷), el 16 d'octubre de 1911, el 8 de setembre de 1934, el 29 de setembre de 1959 (Sant Miquel) i la darrera del 10 d'octubre de 1994, totes durant els mesos de setembre i octubre. Cal dir també que l'arqueologia també ens ha proporcionat dades sobre els cursos hídrics al municipi.⁸ Les excavacions al jaciment romà de la Llosa han mostrat l'existència d'un canal natural, que es podria correspondre prou bé amb l'actual barranc de la Verge del Camí o amb una ramificació seva. A més, s'hi han constatat diverses riuades que han anat colgant aquest canal i han erosionat la part de la vil·la romana més propera al barranc.

RIERADES AL SEGLE XVIII

Durant el segle XVIII la riera es va desbordar en diverses ocasions segons referències i indicis documentals dipsonibles. Ja a l'any 1736 els frares agustins del convent de Nostra Senyora de Gràcia demanaven abandonar el seu

emplaçament per un altre allunyat de la riera, preferiblement a l'ermita de la Mare de Déu del Camí, que en aquells moments s'estava construint.⁹ En la seva súplica els frares diuen que el convent: "esta exposat en proxim perill y casi inevitable de que les aigües de la Riera sel aportien per los abusos de sas avingudes per estar aquest situat immediatament a la vora de ella y que no obstant las diferens reparacions y prevencions que se an fet per apartar dita Riera de dit Convent, estas son estadas sempre inútils y infructuosas, pues be saben estan presisats a no podernos fortificar respecta que en esta cas nostra reparacio fora en daný de la dita vila".¹⁰

En cas de crescuda de les aigües, els frares del convent es refugiaven en una casa veïna apartada de la riera. Anys més tard, quan els agustins ja havien deixat la vila, les aigües de la rierada de Santa Teresa de 1831 s'emportaren les parets del convent.¹¹ El perill latent de les riuades és sentit per la població al llarg del segle i se suggereixen diverses solucions per tal de protegir-se'n. La tardor de 1755 tres habitants del carrer de la Botera,¹² cansats que "en las avenidas de agua y fuerte lluvia los sup(lican)tes no pueden habitar en sus casas", demanaven poder construir un "desguaradero con su puerta" a la muralla i se'ls va concedir el permís per construir aquesta mena d'obertura per evacuar l'aigua cap a fora dels murs de la vila closa. De fet, el poble comptava

amb un petit contramur "a distancia a unos veinte pasos de la muralla",¹³ construït per pal·liar els efectes de les crescudes i evitar que l'aigua entrés a la vila pels portals. Però a mitjan segle aquest mur de contenció es trobava enrunat i aleshores, el novembre de 1758, l'Ajuntament va argumentar a la Reial Audiència la necessitat de refer-lo. A causa dels migrats fons de què disposava l'ens local, va demanar-ne un ajut econòmic, que va ser denegat.¹⁴ La Reial Audiència va proposar que l'obra fos assumida pels veïns i s'hi destinaria un enginyer per tal de dirigir-la. Desconeixem si aquesta obra es va dur a terme, però el cert és que una rierada del 1831 va malmetre uns murs de contenció que prou bé podrien correspondre a l'antic contramur. Segons Bertran, l'any 1844 es va començar a construir la murada de l'anjub al Pinaret i fins i tot, el 1911, es va arribar a tapiar part del portal del carrer Major per evitar l'entrada d'aigües.¹⁵

Els efectes de les rierades no només afectaven el poble, sinó que també feien mal a les terres que vorejaven la riera, així com al barri de la Platja. L'any 1766 un veí de Cambrils, Francesc Cuder, denunciava els desperfectes ocasionats per la darrera rierada en una finca seva que tocava a la riera. Les aigües li van negar les vinyes i li van ensorrar unes cases i botigues de mar¹⁶ que donaven al camí que baixava de la Vila cap a la Platja, i també van afectar altres cases del barri mariner així com algunes barques. L'Ajuntament va manar, en un primer moment, derruir el poc que n'havia restat, així com una bassa i la paret que delimitava la finca amb el camí. Val a dir que l'any anterior el propietari havia tingut dificultats perquè l'Ajuntament li autoritzés construir aquesta bassa per motius que desconeixem. Sembla ser que al final el propietari va poder mantenir les restes de la seva finca.¹⁷ Aquesta rierada del desembre de 1766, que dista només quatre anys del gran aiguat que expliquem més avall, fou força severa i anà acompanyada de pedra. Els regidors cambrilencs van arribar a demanar la condonació del pagament del cadastre d'aquell any "por la imposibilidad en que hallan sus vecinos de poder acudir a semejante pago, por motivo de las muy copiosas avenidas de agua (...) y furiosa tempestad de piedra que cayó en el termino de dha villa (...) que arruinaron los campos y malbarataron los frutos que se hallavan pendientes de trigo, vino y demas".¹⁸

Aquesta forta tempesta correspon molt probablement a l'aiguat que l'1 de desembre va afectar Tarragona.¹⁹

LA RIERADA DE 1762: TRANSCRIPCIÓ DEL TEXT

El 15 de setembre de 1762, la riera d'Alforja va baixar molt carregada d'aigua, es va desbordar i va empantanegar tot el poble, tot causant-hi danys materials molt grans, segons ens explica el text que tot seguit transcrivim. La narració és d'un gran detall i conté a més moltes referències a l'estructura urbana del Cambrils d'aquella època. Aquest text es troba escrit en els folis 70 i 71 d'un llibre de notes de l'Ajuntament que abasta pràcticament tot el segle XVIII, conservat a l'Arxiu Municipal de Cambrils, i és signat pel notari cambrilenc Gabriel Gimbernat²⁰ en qualitat de regidor segon de la vila. La transcripció del text la va realitzar ja l'historiador local J. Serra i Dalmau, tal com ho ha assenyalat J. Salceda,²¹ però fins ara havia restat del tot inèdita. Nosaltres proposem la següent transcripció completa del text original.²²

LA RIERADA DE 1762: DESCRIPCIÓ DELS ESDEVENIMENTS

Fragment de l'anjub o mur de contenció de les rierades que hi ha al Pinaret

FOTO: ARXIU ANJUB

17 AMCAM, *Memorials (1750-1799)*, 1766.

18 AMCAM, *Memorials (1750-1799)*, 29/07/1767.

19 ALBENTOSA (1982).

20 Gabriel Gimbernat i Arboç (1731-1803?). Germà del cirurgià Antoni Gimbernat. Fou notari de Cambrils i escrivà de Cambra de l'Audiència de Barcelona. PAGAROLAS, p. 101.

21 Per referències a la rierada del 1762 vegeu els articles de J. SALCEDA a *Revista Cambrils: Desembre 1974 i Octubre 1994*.

22 Desenvolupem les abreviatures entre parèntesi i introduïm el punt volat per tal de separar les aglutinacions de paraules de l'original.

Lo dia 14 de (setem)bre de 1762 vingué la riera bastan crescuda que entrá dins a-la-vila, pero no feu ningun dany. Pero lo dia 15 següent torná a-venir y si be al principi que serian dos oras de-la tarda comensá ab molta suavitat, pero se aumentá de-tal manera que fou un pasmo, pues entrá dins a-la vila per tots los carres que ixan a-dita Riera: al carrer de las Parras arribá a casa lo Dr Pau Maso umplint totas aquelles casas del aygua y arenas, al carre de la Fira feu molt mes estragos pues arribá la aygua a-voltar per lo cantó de l'Abadia plaza avall, y per davant l'Abadia carre avall fins al Portalet, per lo carre de casa lo Morató y casa Joan Planas ne entrá ab molta abundancia que axint a la plasa tota la ocuparia, al carre del Hospital arribá fins devant casa Joan Causí y baixá per lo carre de la Olleta, y al Reval arribá fins a casa J(ose)ph Roca, rompé las parets del hort de Nra Sra de Gracia, derribá la Sagristia, se posá a la lgl(esi)a mes de un home de alsada de aygua y deixa tres pams de arena, derribá las parets de una part y altre de la plaza, desde la hermita feu caurer los envans y trespols de las ^{70v}casas de la espardaneria que son devant dita hermita, s-enportá las parets del joch de la pilota, y una casa entera que detras de dit Joch tenian los Pares Agustins de esta vila en son hort, s-en aportá las parets dels horts de la Mare de Deu, de la torre, del Dr Soler y del Peyrí y los deixá tots fets una riera y arenal pues em-parage d-ells deixá 5 y 6 pams de arena, y per ultims tants estragos que seria llarch lo referir-los y de poder pensar. Del que va referit durá dita Rierada tota aquella tarda y nit pero comensá a-disminuir a las sis de la tarda per la misericordia de Deu. Sino es cert s-en aportava moltas casas y agueren plorat tota nostra vida las ruinas aguera causat, encara que bastantes ne tenim que sentir. Se exposá lo Sagram(en)t y luego aquell S^r tan misericordiós obrá uns destes prodigis dividint la riera a las terras de J(ose)ph Guasch, mig quart de la vila, ahont rompé ab tantas multitud de ayguas que inundá totas aquellas terras fins a-encontrar lo torrent de la Mare de Deu per aont causá també moltes ruinas en las terras, abres y plantas. Tot lo que poden tenir ben present los moradors de esta v(il)la, y procurar a reforzar la vila ab alguna contramuralla o tornar a tapar las murallas en los enfronts dels carrers ⁷¹ que es cosa de tanta importancia com se ha experimentat y mes si Deu nre S^{or} no se agues apiadat de esta vila. Desgracias de morts no ha succehit ninguna pues tots procuraren a salvar la vida uns dalt a las parets, altres en arbres y altres escapan-se; a molts tragueren desmayats de las casas; a un moso de Casa Guasch, aportan-lo las ayguas des dels garrofers del Planas demunt de-la-vila, lo aportá fins a la muralla devant lo carre de las Premsas ahont rebaten-lo la aygua a la muralla, y en un forat gran que y ya lo pogueren agafar y salvá la vida. Per lo Portal del Capuig entrava tanta aygua que tot lo carre Majó inundava y tingueren díx de poder tancar aquelles portas que sino tota la vila s-en recordava y axís convé molt mantenir portas en aquell portal, y si podia-s-en tapar-lo millor. Asso y altres estragos son los que havem vist y se notan per memoria dels veniders perque ho tingan present en son temps.

De tot lo que (...) jo Gabriel Gimbernat not(ari) y Reg(ido)r segon que so de la p(rese)nt vila.

**Planta del barri vell de Cambrils
on s'indica el pas de la muralla**

FONT: ESTANISLAU ROCA, MILLORA URBANA DEL CENTRE HISTÒRIC
EDITAT PER L'AJUNTAMENT DE CAMBRILS EN 1991

El dia 14 de setembre la riera va arribar a desbordar-se, però sense causar danys considerables. El dia següent, cap a les dues del migdia, la riera va sobreixir-se amb rapidesa. El text detalla molt bé el camí que van prendre les aigües en entrar al poble, començant a negar tots els carrers que donaven a la riera: pel portal del carrer Major (on es van tancar les portes), pel carrer de les Parres (on hi ha havia la casa del metge Pau Massó), pel carrer de la Fira (actual Cardenal Vidal i Barraquer)²³ fins a la placeta de l'Abadia, per on va baixar a la Plaça. L'aigua va recórrer tot el carrer de la Fira fins a assolir l'extrem oposat, el Portalet (o portal de Santa Maria). També degué entrar a la Plaça a través del carreró de Gràcia, que deu correspondre segurament al carrer de la casa del Morató i de la casa de Joan Planas, que anomena el text.²⁴ Per la part de baix de la Plaça, l'aigua va penetrar pel carrer de l'Hospital i va baixar pel de l'Olleta (actual Baró de Rocafort), fins al Raval,²⁵ que correspondria a la zona dels actuals carrers de Foix, Sant Plàcid i Sant Josep.

L'aigua va provocar també danys a l'hort i a l'església del convent dels frares agustins (que en aquesta època és anomenat *ermita* i l'habitava un ermità), així com s'emportà les "casas de la espadaneria", que devien ser un taller de fabricació d'espardenyes,²⁶ i també la paret del Joc de la Pilota, indret situat presumiblement prop del portal del carrer de l'Hospital. Allí hi va fer caure una casa propietat dels monjos, que deu correspondre segurament a l'immoble del raval de les Premses, on hi vivia l'hostaler, i l'hort estava just al costat a tocar de la riera.²⁷ La rierada va ser tan considerable que va negar diversos horts no lluny del convent.²⁸ L'aigua va arribar a connectar amb el barranc de la Mare de Déu del Camí, saltant per la terra que Josep Guasch tenia a tocar d'aquest barranc a la partida de la Castlania.²⁹ Tot i la sorprenent magnitud de l'aiguat, no es van lamentar víctimes mortals, malgrat que una persona va ser arrossegada pel corrent fins a la paret de la muralla davant del carrer de les Premses (l'actual carrer del Castlà) on van poder salvar-lo. Com que el desbordament va ocórrer en ple dia, això va permetre posar el poble en estat d'alerta i que la gent tingués temps de fugir o resguardar-se. Al llarg de la tarda, davant de la gravetat que anava prenent la riuada, van decidir confiar en la intercessió divina davant la impotència dels esdeveniments

Recentment s'han excavat les restes de l'antic convent de Nostra Senyora de Gràcia, protagonista de moltes de les rierades històriques de Cambrils

FONT: MUSEU D'HISTÒRIA DE CAMBRILS

i van exposar el Santíssim Sagrament. Un cop va amainar la crescuda, es féu evident la magnitud dels danys materials, si creiem en els detalls del relat.

Les solucions que es proposaren per prevenir futures inundacions del poble foren la construcció d'una contramuralla, el tapiat dels carrers que donaven a la riera així com la conservació de les portes del portal del carrer Major (l'anomenat Capuig). Finalment l'escrivà justifica el seu escrit, que haurà de servir de testimoni i memòria per als futurs cambrilencs, per als "veniders perquè ho tinguin present en son temps". Encara una acta municipal de 1876, més de cent anys després, recordava la rierada:

²³ Totes les referències toponímiques han estat consultades a Onomàstica de Cambrils i el seu terme municipal [VIDIELLA (2000)]. Pel que fa a un bon plànol del Barri Antic, es pot trobar en el llibre de l'arquitecte Estanislau Roca Millora Urbana del Centre Històric editat per l'Ajuntament de Cambrils el 1991.

²⁴ El carrer de Gràcia també se'l va conèixer antigament com a carrer de la Moratona. El 1778 hi trobem que hi viu la vidua Maria Morató i la vidua Maria Planas (AMCAM, Cadastres).

25 Al raval de les Premses hi tenia casa Josep Roca, sotsdelegat de Marina a Cambrils, molt probablement el mateix que s'anomena en el text (AMCAM, Cadastre 1778).

26 A principis de segle existeixen referències a un espardenyer, que ja no apareix en el Cadastre de 1778, posterior a la rierada (AMCAM, Cadastre 1716 i 1734 i Talla 1715).

27 Aquest hort limitava amb la riera, el camí de la Vila, el carrer del Raval, l'hostal i les cases del Dr. Josep Soler. L'hostaler era Pau Boqueras (AMCAM, Cadastre 1778).

28 El Sr. Peyri i el Dr. Soler tenien horts prop del convent, als Antigons, a tocar de la riera. També en tenien a l'Horta de Santa Maria (AMCAM, Cadastre 1778).

29 AMCAM, Cadastre 1778. Josep Guasch era pagès, habitant al carrer de la Fira i tenia diversos trossos de terra pel terme.

30 Citat per BERTRAN (1987), pàg. 16.

Rierada del 10 d'octubre de 1994 al seu pas per l'Eixample FOTO: REVISTA CAMBRILS

"Se aconseja tapiarlo [el portal del carrer Major] de modo conveniente, pues así ya lo aconsejaban nuestros antepasados en actas de 1763"³⁰ (probablement és un error i volien dir la de l'any abans). Les obres de protecció del poble van arribar en comptagotes durant el segle XIX, però

la restructuració definitiva de la riera es va produir arran de la canalització a finals de la dècada de 1970. No hem d'oblidar, però, que les rierades tenen un període de retorn i, encara que llarg i malgrat les millores de protecció, el perill hi persisteix.

BIBLIOGRAFIA

- ALBENTOSA, Luis M.: "La importancia del conocimiento de las fluctuaciones climáticas en los estudios históricos. Aproximación al clima de Tarragona durante el siglo XVIII", a *Universitas Tarraconensis*, Tarragona, 1981-1982, 4, p.73-90
- BARRIENDOS, M. i POMÉS, J.: *L'aigua a Mataró. Inundacions i recursos hídrics (segles XVIII-XX)*. Caixa d'Estalvis Laietana. Mataró, 1993
- BARRIENDOS, Mariano: "La dinàmica climàtica a Catalunya durant els darrers segles", a *I Jornada de Meteorologia* Eduard Fontserè. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona, 1995
- BARRIENDOS, Mariano: "La climatología histórica en el marco geográfico de la antigua Monarquía Hispánica", a *Scripta Nova* núm. 53 (desembre 1999) [en línia a: <http://www.ub.es/geocrit/sn-53.htm>]
- BERTRAN, Josep: *El Sexenni Revolucionari a la vila de Cambrils*. Ajuntament de Cambrils. Cambrils, 1987
- BERTRAN, Josep: *Aspectes socio-econòmics del segle XIX i inicis del XX a Cambrils*. Edicions El Mèdol. Tarragona, 1992
- DIVERSOS AUTORS: *La vil·la romana de la Llosa, 10 anys d'investigació arqueològica*. Ajuntament de Cambrils. Cambrils, 2001
- IGLÉSIES, Josep: *L'aiguat de Santa Tecla*. Col. "Episodis de la Història". Rafael Dalmau editor. Barcelona, 1971
- PAGAROLAS, Laureà: *Els Gimbernats i el Cambrils del segle XVIII*. Ajuntament de Cambrils. Cambrils, 1985
- SALCEDA, Josep: "Les rierades històriques", a *Revista Cambrils* núm. 279 (octubre 1994)
- SALCEDA, Josep: *Quaranta anys d'estampes cambrilenques*, vol. I. Edicions El Mèdol. Tarragona, 1998
- VIDIELLA, Montserrat: *Onomàstica de Cambrils i del seu terme municipal*. Ajuntament de Cambrils. Cambrils, 2000

Els primers policies a Cambrils

JOSEP MUÑOZ CASTILLO I ESTER RABASÓ PASCUAL

El primer cos de Policia Local de Cambrils estava format per unes cinc persones que s'encarregaven de la vigilància i l'ordre públic, entre d'altres tasques; a poc a poc, es van anar especialitzant fins arribar al cos actual

EVOLUCIÓ HISTÒRICA

Ja a l'Edat Mitjana, quan Cambrils era vila reial existia la Universitat de Cambrils,¹ antecessora de l'actual Ajuntament, formada per consellers, jurats i síndics, que s'assistien d'altres persones per poder dur a terme la gestió municipal, els anomenats "càrrecs de vila". Aquests eren d'acceptació obligatòria i ningú, ja fos nomenat pels jurats o triat per extracció, no podia refusar. Entre aquests càrrecs de vila podem trobar-hi l'escrivà del Consell, un nunci,² un sagristà, un dipositari,³ un clavari,⁴ un manador,⁵ dos mostassafs⁶ i els encarregats de la seguretat ciutadana: un guardià de la presó i un guardià.⁷

Durant segles, Cambrils fou una vila emmurallada, cosa que ens podria donar a entendre que existia un servei armat amb milícies o de guàrdies per a la seva defensa. La muralla no només servia de defensa en temps d'adversitat, sinó també per protegir la població contra bandolers i sarraïns, i aïllar-la de contagis de malalties de l'època. Però la Universitat no tenia un cos armat específic per a la vigilància de la muralla i optava per nomenar els caps de casa o família perquè fessin tornos de guàrdia, especialment de nit, que s'encarreguessin de tancar els portals entre el toc d'oració⁸ i el toc del lladre⁹ al vespre, i d'obrir-les al matí. Quan hi havia algun perill o alguna amenaça, amb el toc de somatent¹⁰ es reunia un grup de gent armada, generalment homes de la vila, que no

pertanyien a cap formació regular i que perseguïen els bandolers i criminals o es defensaven en cas d'un atac enemic.

Durant la invasió napoleònica (1808-1814), les Corts de Cadis obligaren els municipis a la creació de les anomenades Milícies Nacionals i Cos de Voluntaris Urbans, que eren formades per ciutadans voluntaris en tots els pobles de més de mil habitants i que més tard van donar lloc a la creació de les primeres guàrdies urbanes o guàrdies municipals. A Cambrils li pertocà la creació d'un cos de trenta milicians, comandats per un sergent, un caporal primera i un caporal segona, que havien de garantir la vigilància i la seguretat pública, empaitar els malfactors, conduir els presos, custodiar els cabdals i defensar la vila dels enemics interns i externs. Amb la castellanització de les institucions i òrgans de govern locals, apareixen documentats a Cambrils altres figures policials, com són l'agutzil¹¹ i el sereno.¹²

Anteriorment altres institucions encarregades de l'ordre han estat presents a Cambrils al llarg de la història. L'onomàstica local recorda, per exemple, els corregidors. Aquests eren magistrats que exercien la jurisdicció reial i coneixien les causes tant contencioses com governatives i el càstig dels delictes, que ubicats a Tarragona, es desplaçaven a Cambrils pel camí de Vila-seca o del Mas d'en Bosch, i que durant decennis es va conèixer com el camí dels

1 Universitat de Cambrils: corporació rectora d'un conjunt de ciutadans, i especialment corporació municipal.

2 Nunci: funcionari municipal encarregat de fer els pregons.

3 Dipositari: persona que guarda en dipòsit alguna cosa.

4 Clavari: Persona que té al seu càrrec les claus d'un lloc de confiança, especialment d'una corporació.

5 Manador: que mana; que té o exerceix autoritat.

6 Mostassaf: funcionari municipal encarregat de contrastar els pesos i mesures, de comprovar la bona qualitat dels queviures i altres coses vendibles, i de vetllar per l'observança dels preus assignats oficialment a aquelles.

7 Guardià: s'ocupava de la vigilància de les terres del terme i tenien atribucions en tot allò que feia referència als moviments ramaders; als robatoris dels conreus, i la seguretat interior de la vila o l'arribada de forasters. Aquest càrrec de guardià serà la tasca policial que més perdurà al llarg de la història, i la trobem amb diferents denominacions: guàrdia, gordià, guarda rural, guarda municipal o guardaterme. (Extret de la Memòria de les activitats i serveis de la Policia Local de Cambrils 2004).

8 Toc d'oració: toc de campana que es fa després de la posta del sol, per invitar els fidels a pregar per les ànimes del purgatori o a saludar la Verge Maria.

9 Toc del lladre: ant., toc de campana que es feia a la nit, a hora de recollir-se a llurs cases les persones d'ordre.

10 Toc de somatent: toc de campanes per assenyalalar alarma i mobilitzar el poble per defensar-se o per encaçar malfactors; conjunt de persones mobilitzades pel dit toc d'alarma.

11 Agutzil: oficial dependent del jutge per les funcions subalternes de l'administració de justícia.

12 Sereno: funcionari encarregat de fer ronda de nit pels carrers en servei de vigilància, de cantar les hores, de dir quin temps fa, de prestar auxili als veïns, etc.

13 Camí dels Corregidors: aquest topònim és viu en la parla del poble per designar una part de l'avinguda del Baix Camp. Aquest camí travessava la riera d'Alforja i arribava a una creu de terme que encara es conserva parcialment. Allí enllaçava amb l'anomenat camí de la Creu i més cap a l'est amb el camí de Mas d'en Bosch. Possiblement aquest topònim designava, en temps anteriors, el recorregut que va del barranc de la Mare de Déu del Camí fins passada la creu de terme, i enllaçava amb el camí de Mas d'en Bosch. Sembla que coincideix amb el traçat de la Via Augusta, i que travessava la riera d'Alforja sense recordar-se la presència de cap pont i que, per tant, tenia continuïtat a la banda de ponent del terme i passava per la partida de l'Horta de Santa Maria abans que es realitzés la carretera General. Actualment, en elevar el pas de la General, ha passat a designar només un carreró estret o sense asfaltar entre l'hort del Cassiano i la carretera.

Els sometents eren grups de gent armada que defensaven i perseguïen lladres i bandolers

(IMATGE CEDIDA PER PLC (POLICIA LOCAL DE CAMBRILS))

Corregidors;¹³ hi havia també els miquelets, que eren milícies i fusellers de muntanya, que tant podien auxiliar les autoritats i magistrats, com prendre part en fets d'arma, amb una gran tradició guerrillera, tant contra les forces castelleses, com contra les franceses. Una institució policíaca-militar va ser la dels mossos d'esquadra, organitzada pels primers responsables borbònics a Catalunya, inicialment pel batlle de Valls, dins el més pur estil dels miquelets (en esquadres i escamots). Tot i que no existeix gaire documentació sobre aquesta institució policial a Cambrils, a la població veïna de Riudoms hi havia un escamot que tenia al seu càrrec la vigilància policial de territoris ubicats al Baix Camp, el Priorat i la Ribera d'Ebre, sota el comandament d'un caporal. Va conèixer diferents períodes amb alts i baixos; estava en principi sota el control militar i el seu manteniment anava a càrrec dels municipis on s'instal·laven, així com de les Diputacions. Aquesta institució ha estat l'embrió del cos de policia autonòmic de la Generalitat, que ha mantingut el seu nom tradicional. També tenim constància del cos de carrabiners, una força policíaca, militar i fiscal, dependent del Ministeri d'Hisenda, creat en el segon decenni del segle XIX, dels quals un petit destacament s'encarregava de la custòdia de la línia marítima, és a dir, les platges i el port de Cambrils. Aquest cos va disposar d'una petita instal·lació a l'actual cruïlla de l'avinguda de la Diputació amb la rambla de Jaume I, en un indret que

actualment alguns coneixen com la plaça dels Carrabiners. Un fet anecdòtic d'aquest cos armat a Cambrils va ocórrer el 15 de setembre de 1923, quan el seu capità, Rodrigo Ramírez, va encapçalar a Cambrils el cop d'estat de Miguel Primo de Rivera. I també de la Guàrdia Civil, que als primers anys del segle XX, disposava d'una caserna prop del Parc Samà, finançada pel marquès de Marianao. Al finalitzar la guerra civil, aquesta força va instal·lar la seva caserna al número 2 del carrer de l'Hospital, més tard al carrer de Sant Plàcid i al número 2 del carrer de Rovira. Va ser el 1972 que va estrenar les noves instal·lacions de la casa quarter a l'actual carrer de Rosa Sensat, al barri de Nou Cambrils. Actualment, està formada per 1 alferes i integrada per un brigada, dos sergents i una vintena de guàrdies.

DEL PRIMER COS DE POLICIA MUNICIPAL FINS A L'ACTUALITAT

Davant la importància que començava a adquirir el turisme en la nostra població, i que aquest oferia la possibilitat de superar els durs anys de la postguerra, calia disposar d'una mínima força d'ordre pública i urbana sota el comandament directe de l'Ajuntament, i va ser l'alcalde August Espolet Ortoneda qui, el 3 de març de 1956, va proposar al consistori municipal la creació d'una plaça de guàrdia municipal urbà; però el consistori reunit en sessió ordinària el 8 d'abril de 1956 va considerar

La feina dels primers policies era bàsicament vetllar per evitar problemes cívics o de circulació

(IMATGE CEDIDA PER PLC (POLICIA LOCAL DE CAMBRILS))

insuficient la proposta i va acordar que en fossin dos, un per atendre el barri de la Vila i un altre per al barri de la Platja. Els primers agents de la Guàrdia Municipal Urbana van ser el Joaquín Sabas Pera i Antonio Vidal Bassedas, conegut com *l'Smith*, contractats amb un conveni de prestació de servei, i la seva principal funció era vetllar per l'ordre i el civisme en les vies de la població, evitar la brutícia i els problemes d'higiene i, sobretot, atendre la circulació automobilística i l'incipient turisme.

A la dècada de 1960 i 1970, un grup de persones va entrar a treballar a l'Ajuntament de Cambrils com a responsables de la vigilància i encarregats de mantenir l'ordre públic a la població. Aquestes persones, Tomàs Pallarès –Tomàs Confits–, Aramburu –el Tortosí–, Francesc Ribalta, Anton Vidal, Andrés Moreno, Antonio Roman, Josep Maria Guri, van formar part del primer cos de la Policia Municipal. També hi havia un agutzil, Benet Budí, i un sereno, Agapito Carayol i Calixto Llobet, que ajudaven la Policia Municipal en algunes tasques en els seus inicis. Quan va desaparèixer la figura del sereno i de l'agutzil, la Policia Municipal va passar a desenvolupar les feines que aquests duïen a terme. En un principi s'encarregaven de vigilar les terres i els masos dels pagesos, així com els carrers i places d'un Cambrils que anava creixent i canviant. Algunes de les tasques que duïen a terme era avisar la gent que a partir de les 20 hores no es podien regar les torretes dels balcons, ni espolsar les catifes, ni llençar l'aigua bruta; havien de vigilar que no es llencés brossa a la riera; anaven a controlar les entrades i sortides de les escoles; portaven cartes per les cases; s'encarregaven de cobrar la contribució i els rebuts de l'aigua; avisaven que es feia la renovació dels carnets d'identitat; a les nits entraven als bars per tal d'avisar-los que comencessin a tancar, ja que l'hora límit era la 1 de la matinada, i a l'estiu els feien vigilar la zona marítima, a causa de l'increment d'estiuejants al nostre poble. Si s'havia de comunicar alguna cosa, l'agutzil, que era el Benet Budí, s'encarregava de fer un ban per tots els carrers del poble, començant per la Vila, a la plaça d'Espanya, i acabant a la Platja.

Fa uns quants anys per comunicar-se entre ells no hi havia les tecnologies que hi ha ara, ràdios, *walkie-talkies*, telèfons, mòbils i *mails*, i quan succeïa alguna cosa la gent es desplaçava fins

Tomàs Pallarès amb una moto Ossa, davant la porta de l'antic ajuntament situat a la plaça d'Espanya

FOTO CEDIDA PER TOMÀS PALLARÉS I BORRÀS

a l'antic Ajuntament, situat a la plaça d'Espanya, on la Policia Municipal tenia una oficina sota les escales, prop del calabós on tancaven els detinguts, i aquests acudien al lloc dels fets. En els seus inicis, es desplaçaven a peu i en bicicleta, després van comprar una moto Guzzi i més tard una Montesa i una Sangla; uns anys més tard, els cotxes, el primer patrulla que van tenir va ser un tot terreny Land Rover, i més tard un Seat 131 i un Renault 4, així fins arribar a la dotació que té la Policia Local actual.

La persones encarregades de coordinar el primer cos de policia eren el secretari, Narcís Simó, i l'alcalde, Josep Martí i Nolla. Els que feien el torn de nit apuntaven algunes de les mancances

o desperfectes que veien durant el seu torn de vigilància i al matí en donaven part al secretari i aquest distribuïa les feines. Durant les festes de Setmana Santa, treballava tota la plantilla, una setmana abans ja repartien discos on s'avisava els conductors que en aquella zona no s'hi podia aparcar, si es trobaven un cotxe estacionat i feia nosa, avisaven a les grues Noguera perquè els els retirés, ja que la pròpia Policia Municipal no comptava amb una grua.

Durant el primer mes com a policies i esperant que arribés l'uniforme, aquell grup d'homes es va dedicar a rascar herba, pintar fanals i altres tasques per tal d'aprofitar el temps. El primer uniforme que va tenir la Policia Municipal de Cambrils era de color gris, estava format per una gorra, una jaqueta, una camisa, uns pantalons i unes sabates negres; després el van canviar per un de color blau marí, del qual disposaven de dos vestits tant per a l'estiu com per a l'hivern, formats per dues camises de màniga curta per a l'estiu i dues de màniga llarga per a l'hivern, dos pantalons, un jaquetó, impermeable, botes d'aigua i sabates. En molts dels actes oficials que organitzava l'Ajuntament, com ara la inauguració de la Fira de l'Ascensió

o processons, hi havia una representació del cos de Policia Municipal amb l'uniforme de gala.

Pel que fa a les armes, portaven una pistola, manilles i una porra. La Guàrdia Civil va ser l'encarregada d'instruir-los en un camp de tir, si bé no hi havia armes per a tothom, no com ara que cada agent porta la seva.

Iniciada la transició democràtica, l'any 1976 i sent l'alcalde Lluís Recasens i Colom, i el secretari Màrius Viadel, es reorganitza i depura la plantilla i aquests passen a ser funcionaris de carrera, i el 18 de setembre del mateix any s'aprova el Reglamento del Cuerpo de Policia Municipal de Cambrils. La plantilla és dotada d'unes petites oficines a la planta baixa de la Casa de la Vila, davant el calabós municipal, que aviat es va conèixer com el Cos de Guàrdia. L'any 1982, comença un lent procés de rejuveniment de la plantilla, i també s'incorporen les primeres agents femenines, un fet novedós i revolucionari, ja que l'accés de la dona a la professió policial feia segles que venia sent vedada. Arran de la publicació de la Ley Orgánica de Fuerzas y Cuerpos de Seguridad el 1986, es reconeix a tot l'Estat el salt

El primer cos de Policia Municipal i l'actual cos de Policia Local de Cambrils

FOTO CEDIDA PER PLC (POLICIA LOCAL DE CAMBRILS)

qualitatiu de les policies dels ajuntaments, uns cossos de policia que els ciutadans no equiparaven amb la repressió franquista. Amb aquesta llei, els cossos de policia local s'equiparen en tots els aspectes amb la resta de les forces estatals, atorgant competències que li seran pròpies com són el trànsit i la circulació urbana, els accidents, etc. i es reconeixen com institut armat de naturalesa civil amb estructura i organització jerarquitzada. Aquest mateix any es canvia el nom del cos, el qual passa a ser denominat com Policia Local de Cambrils. L'any 1991, la Llei de Policies Locals de Catalunya aprovada pel Parlament de Catalunya, obligarà a la formació bàsica i a l'especialització dels seus integrants a l'Escola de Policia de Catalunya, junt amb els Mossos d'Esquadra.

Fou l'any 1995 quan la Policia Local canvia les seves dependències i passa a ocupar uns 600 metres quadrats de la planta semisubterrània de la nova Casa de la Vila, amb capacitat per a una quarantena d'agents. A partir d'aquell moment, es comença la situació actual en la qual s'està duent a terme la transició policíaca a Catalunya, amb el replegament de les forces estatals i la seva gradual substitució per altres

de locals i autonòmiques. A Cambrils, la Policia Local passa a ser el Cos de Seguretat amb més presència al municipi, i que ha d'assumir en pocs anys nombroses competències que no havien estat previstes en les Lleis de 1986 i 1991. Recentment, la interconnexió informàtica entre el Cos de Seguretat local i la policia autonòmica ha afavorit un salt qualitatiu tant en el sistema de tractaments recíprocs de dades com de coordinació en matèria de seguretat. En un futur no molt llunyà, es defineix que el model policial català es basa en el desplegament de la Policia de Catalunya, és a dir, el conjunt de Policia de la Generalitat, format per Mossos d'Esquadra i els cossos de policia dels Ajuntaments.

La Policia Local compleix, el 2006, cinquanta anys de presència en el municipi, amb una plantilla formada per 57 funcionaris de carrera i 3 aspirants que s'estan formant a l'Escola de Policia de Catalunya. Aquesta institució municipal integrada per 1 intendent en cap, 1 sotsinspector, 6 caporals i 49 agents, és ara el cos de policia més gran a Cambrils, que garanteix les 24 hores del dia, tot l'any, un servei de seguretat i de proximitat als seus ciutadans.

BIBLIOGRAFIA

- Definicions del *Diccionari català-valencià-balear*. Editorial Moll [en línia a <http://devb.iecat.net>]
- BERTRAN I CUDERS, Josep: *El Sexenni Revolucionari a la vila de Cambrils*. Ajuntament de Cambrils. Cambrils, 1987
- BERTRAN I CUDERS, Josep: *El Franquisme a Cambrils*. Ajuntament de Cambrils. Cambrils
- BERTRAN I CUDERS, Josep: *Cambrils Dictadura i República (1932-1939)*. Ajuntament de Cambrils. Cambrils, 1989
- BERTRAN I CUDERS, Josep: *Aspectes socio-econòmics del segle XIX i inicis del segle XX a Cambrils*. Edicions El Mèdol. Tarragona, 1992
- ESPORRIN I PONS, Montserrat: *Evolució socio-econòmica de Cambrils: 1930-1981*. Ajuntament de Cambrils. Cambrils, 1988
- MARISTANY I TIÓ, Carles: *Senyoria i població al Camp de Tarragona: La vila de Cambrils (s. XII-s. XVII)*. Ajuntament de Cambrils. Cambrils, 1986
- ORTIGA I VIDAL, Ramon: *Història gràfica de Cambrils*. Ajuntament de Cambrils. Cambrils, 1991
- PAGAROLÉS I SABATÉ, Laureà: *Els Gímbrenat i el Cambrils del segle XVIII*. Ajuntament de Cambrils. Cambrils, 1985
- VIDIELLA I RECASENS, Montserrat: *Onomàstica de Cambrils i del seu terme municipal*. Ajuntament de Cambrils. Cambrils, 2002
- HERNANDEZ, Francesc Xavier: *La Història Militar de Catalunya*. Ed. Rafael Dalmau. Barcelona
- RIBA I MESTRE, Francesc: *Història de Mont-roig*. Ed. del Centre d'Estudi Comarca de Reus
- DIVERSOS AUTORS: *Història de Catalunya*. Ed. Aedos

ALTRES FONTS

Entrevista a Tomàs Pallarès Borràs

Evolució dels vestits de gala de la policia municipal de Cambrils

FOTOS CEDIDES PER LA POLICIA MUNICIPAL DE CAMBRILS

Recerca i divulgació del patrimoni i la història de Cambrils

Darreres activitats de l'Anjub

Els membres de l'Anjub han participat en diverses activitats al voltant de la cultura tradicional i popular

Al llarg del 2005 diversos membres de l'Anjub han estat presents en activitats de recerca i divulgació de la cultura tradicional i popular, el patrimoni etnològic i la història de Cambrils, temes que són objecte d'interès de l'entitat. En concret, del 4 al 8 de juliol es va celebrar a Cambrils el segon Seminari sobre Educació "M. Dolors Medina", amb el títol "Memòria i veu", organitzat per l'Ajuntament de Cambrils. Ester Rabasó hi presentà la comunicació "L'estudi de la tradició oral a Cambrils", en el qual feia una presentació de l'entitat i un repàs de la recerca i les publicacions dutes a terme pel grup. L'autora recalcava que el projecte de l'Anjub "pretenia, no només deixar constància per al futur del Cambrils d'abans, sinó al mateix temps difondre

al major nombre de persones possible tot un llegat no escrit que el pas dels anys anava esborrant". Això s'ha aconseguit amb la col·lecció d'un important fons sonor, la publicació de les recerques efectuades i la disposició en lliure accés a Internet del material editat.

Durant la tardor, dos congressos d'història celebrats a Barcelona admeteren sengles comunicacions referents a Cambrils. Els dies 3 i 4 de novembre tingué lloc la celebració del congrés "L'aposta catalana a la Guerra de Successió (1705 -1707)" a l'edifici del Museu d'Història de Catalunya, a Barcelona, en el marc del 300 aniversari de l'inici de la Guerra de Successió al Principat. El principal tema de debat fou l'origen de la dissidència d'una bona part de la societat catalana al nou govern borbònic de Felip d'Anjou assentat a finals de 1700, i la conseqüent aposta per l'alternativa política que oferia l'arxiduc Carles d'Àustria. L'estudi presentat per Manel Tarés amb el títol "Els tràngols d'una guerra. Contribució a l'estudi de la Guerra de Successió a la vila de Cambrils" pretenia omplir un buit de la historiografia local. Després de realitzar una breu caracterització de l'oligarquia política de Cambrils durant la guerra, el treball descriu les vicissituds viscudes durant el període bèl·lic fins a l'ocupació de la vila l'estiu de 1713, a partir de les dades fornides per les escasses fonts documentals disponibles en diversos arxius de la demarcació. S'hi destaca, també, el paper del canonge d'origen cambrilenc Andreu Foix en el moviment d'adhesió al rei austriac. L'estudi es clou amb un balanç socioeconòmic dels anys de guerra i fa incidència en la relativa continuïtat que s'observa en el nou cartipàs polític

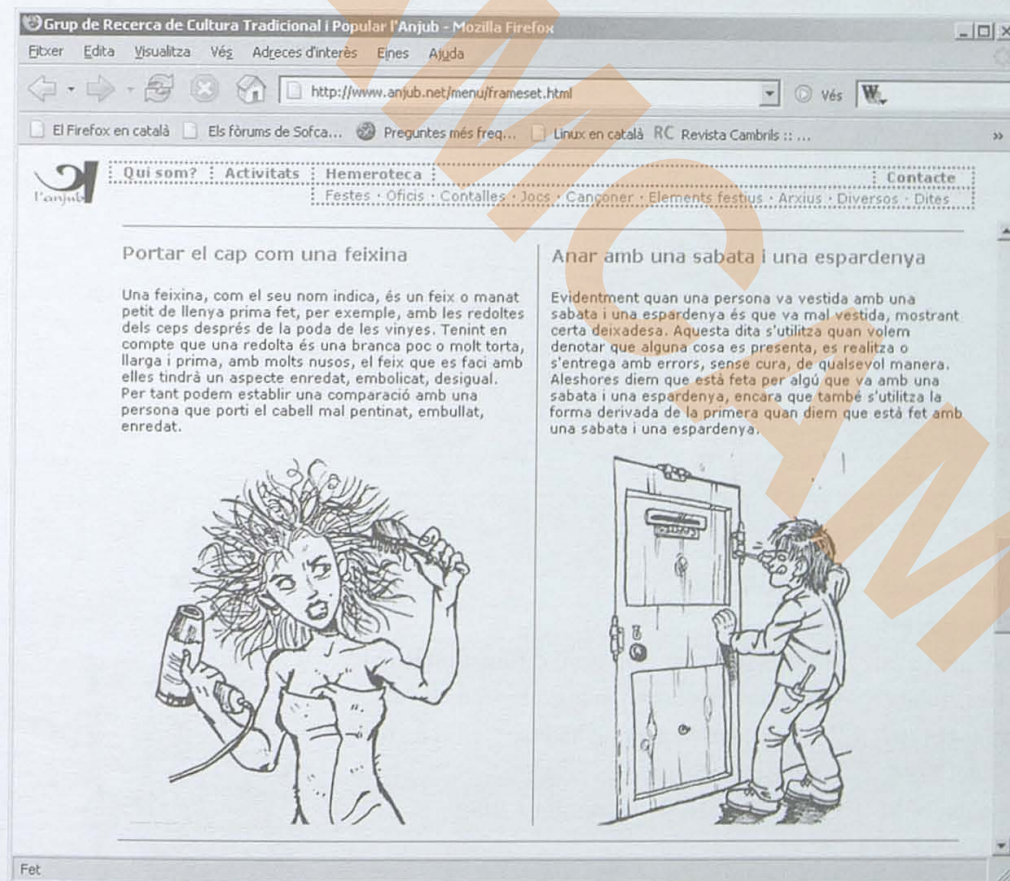
ARXIU ANJUB

immediatament posterior a la guerra i que seria regulat pel Decret de Nova Planta.

Poques setmanes més tard, del 24 al 26 de novembre de 2005, el VIII Congrés d'Història Local de Catalunya organitzat per *L'Avenç* i la Diputació de Barcelona comptà amb la comunicació "Societats civiques i ideologia durant la Segona República a Cambrils (1931-1936)", presentada per Manel Tarés i Ignasi Martí. Els autors fan una anàlisi de la relació de les societats civiques cambrilenques de la Segona República (Unió Agrària, Porvenir, Societat de Treballadors de la Terra i Pòsit de Pescadors) amb la politització de la societat prèvia a l'esclat de la Guerra Civil. L'estudi posa de manifest el compromís polític d'aquestes organitzacions i la bipolarització imparabile que sofriren especialment arran dels Fets d'Octubre i que abocà a

la desaparició del Porvenir poc abans de l'inici del conflicte bèl·lic.

Finalment, el passat mes de febrer Gerard Martí va presentar una comunicació a les "Jornades d'Estudi sobre la festa de Sant Antoni als Països Catalans", celebrades a Ascó per l'Institut Ramon Muntaner, el Museu Comarcal del Montsià i diverses organitzacions de recerca. El treball, centrat en la nostra localitat, posa de manifest la peculiaritat de la celebració cambrilenca que, fins fa no gaires anys, estava centrada en el recorregut de les carrosses amb motius d'un important contingut satíric. Actualment s'ha perdut aquest acte, però la festa continua vigent, sota l'organització de la Cooperativa Agrícola, que ha introduït nous elements festius i ha reforçat el paper dels Tres Tombs. Cal recordar que l'Anjub havia dedicat un *Full Divulgiatiu* a aquesta festa l'any 1998.

La pàgina web de l'Anjub <www.anjub.net> recull tota la feina de recerca i difusió editada per l'entitat

LA "WEB" DE L'ANJUB COMPLEIX 3 ANYS DE PRESENCIA A INTERNET

Durant el darrer any la web de l'Anjub ha acumulat prop de 25.000 visites. Els membres de l'Anjub valorem molt positivament aquesta xifra 3 anys després de la seva posada en funcionament. Actualment rebem una mitjana de 100 visites diàries i apareixem indexats a la majoria de cercadors. Una gran part d'aquest tràfic prové de Google, però també diverses pàgines relacionades amb el món educatiu han afegit enllaços amb la web de l'Anjub i ens aporten visites. Actualment estem preparant l'edició electrònica del quadern que teniu a les mans, conscients que amb la seva publicació a Internet donem una major difusió del nostre treball de recerca.

Vilafortuny en la lleva militar dels miquelets (1795)

ROSER PUIG TÀRRECH

Segons la lleva militar formada per a la Guerra Gran (1793-1795) que enfrontà la República francesa amb el Regne d'Espanya, a Vilafortuny s'hi comptabilitzaven 9 homes, dels quals tres eren casats, tres més solters, un vidu i d'un no en coneixem l'estat civil. Sobre les seves ocupacions, tret del batlle, totes giraven entorn al sector primari: dos pastors i sis pagesos.

Tot i la diferència de vuit anys, disposem d'un altre recompte general, conegut com el cens de Floridablanca, datat el 1787,¹ on es defineix

Vilafortuny com a terme ròneg d'una sola casa; en ell s'hi anota l'existència de 8 persones, de les quals, cinc eren homes i tres dones. Sobre l'estat civil, sis eren solteres i dos casades, sense cap vidu.

De les edats del 1787 sorprèn la inexistència de menors de set anys i de majors de 25.

En la confrontació de les xifres dels homes també observem certes irregularitats en el primer cens:

Edats homes	Any 1787			Any 1795		
	solters	casats	vidus	solters	casats	vidus
16-25	0	1	0	3	0	0
25-40	0	0	0	0	1	0
40-50	0	0	0	0	0	0
+50	0	0	0	0	2	1
Total:	0	1	0	3	3	1

Tot i la migradesa de població, es comprova que en el cens de Floridablanca s'oculten tots els joves solters en edat militar, mentre que en la lleva dels miquelets en consten tres, també s'oculten els vidus, i pel que fa als casats el 1787 solament se'n consigna un, pels tres del 1795. La lleva dels miquelets tenia una finalitat militar, és a dir que probablement també hi ha de ben segur ocultació, però menor que la del cens de Floridablanca.

Amb aquesta apreciació, es pot veure que en els pobles petits, on en teoria és més fàcil els recomptes, les autoritats municipals amagaven les estadístiques reals, per evitar càrregues fiscals o militars. El frau l'hem constatat també en d'altres poblacions catalanes, com per exemple a Vallfogona de Riucorb.²

APÈNDIX

Arxiu Històric de Tarragona, fons municipal Tarragona, llibres dels miquelets, sign. 7
Homes majors de 16 anys habitants en el castell i terme de Vilafortuny.

Vilafortuny, 16 de febrer del 1795.

Josep Aguiló	batlle		
Sebastià Capdevila	pagès	solter	17 anys
Francesc Canyelles	pastor	solter	16 anys
Pau Escoter	pagès	casat	36 anys
Marià Ferrer	pagès	casat	54 anys
Josep Folc	pagès	solter	22 anys
Josep Pier	pagès	vidu	64 anys
Joan Reverter	pagès	solter	17 anys
Francesc Soler	pastor	casat	60 anys
Total:	9 homes		

1 Josep Iglésies, El cens del comte de Floridablanca 1787 (part de Catalunya), vol. I, Barcelona, 1969, p. 507.

2 Roser Puig - Josep M. Grau, "La revisió del cens de Floridablanca (1787) a través del compliment pasqual de Vallfogona de Riucorb. Un exemple d'ocultació" a Recull núm. 6 (1999), Santa Coloma de Queralt, p. 49-63.

Il·lustració que representa un miquelet

FOTO CEDIDA PER LA PLC
(POLICIA LOCAL DE CAMBRILS)

AMC AM

M

S

R

Z

A

AMICAMM

GRUP DE
RECERCA DE
CULTURA
TRADICIONAL
I POPULAR
DE CAMBRILS